

Waar haalt een natuurbeheerder zijn kennis vandaan? Van de opleiding, van zelfstudie, Nederlandse Jeugdbond voor Natuurstudie (NJJN)? Of uit de boeken? Voor iedereen zal het verhaal anders zijn. Fons Eysink (1957) groeide op in Twente, beheerde jarenlang de natuurgebieden Punthuizen en Stroothuizen en won in 2004 de Heimans en Thijsseprijs. Tegenwoordig werkt hij bij de Unie van Bosgroepen. Hoe is hij aan zijn brede ecologische kennis gekomen? En hoe schat hij het belang van kennis in voor het natuurbeheer?

— Geert van Duinhoven

De natuur

> “ALS KLEINE JONGEN WAS ik altijd buiten. Ik vond de natuur prachtig. Ik kon uren langs de beek lopen, een stokje in het water gooien en er achteraan lopen. Ik vond het prachtig al die kleuren. Of ik ging samen met mijn zusje een bloemenkrans maken. Zij van madeliefjes, ik van paardenbloemen, dat was toch net iets stoerder. We hadden thuis een winkel en ik moest wel eens bestellingen wegbrengen. Op een dag zei een mevrouw toen ik bij haar was: ‘kijk jongen, dit is bloeiende witte dopheide.’ Prachtig vond ik dat: al die planten hadden dus zelfs namen. Zo ben ik begonnen met het opbouwen van mijn eigen plantenkennis. Je bouwt als het ware een referentiekader op

“Doordat ik wetenschappelijke kennis nooit als iets zelfstandigs heb gezien maar altijd als afgeleide van de natuur buiten, kan ik daar goed mee uit de voeten”

waar steeds meer planten in passen. Zo weet ik bijvoorbeeld nog dat wij vroeger wel eens op een eigen gemaakte boot – het afgezaagde dak van een auto – door een bos gingen varen. Er bloeiden dan, wat ik later begreep dat het zo heette, waterviolier. Die bloeit in mei dus weet ik nu achteraf hoe nat dat broekbos toen nog geweest moet zijn: in mei nog voldoende water om er tussen de bomen door te kunnen varen. Ik heb dus heel veel gezien, opgeslagen en gecombineerd waar ik nu nog steeds gebruik van maak.

Combinaties

NJJN was er in ons dorp niet, dus in die eerste jaren ben ik er vooral veel zelf op uitgetrokken en heb ik mezelf veel geleerd. Thuis was er weinig aandacht voor natuur dus ik moest de kennis erover zelf bij elkaar sprokkelen. Later, op de middelbare school, kwam de eerste flora op tafel. Dat was helemaal geweldig: ik kon nu zelf gaan uitzoeken hoe al die planten heten. Dat determineren viel nog wel wat tegen, maar het begin was er. Ik was alleen nooit tevreden met de kennis uit de boeken alleen. Ik checkte altijd alles in het veld. Zeker ook toen ik het boek Plantengemeenschappen van Nederland van Westhoff en Den Held kocht. Een heel

is graag buiten

mooi boek vond ik dat, maar de selecte lijstjes van soorten die samen gemeenschappen vormen trof ik in werkelijkheid nooit compleet aan. Zo ontdekte ik dat sommige planten altijd bij elkaar voorkwamen en andere combinaties kwamen juist nooit voor. Het echte gevoel voor natuur heb ik dus vooral buiten gekregen, en niet zo uit de boeken. Nee, eigenlijk moet ik zeggen dat het om de combinatie van het veld en de boeken ging.

Gradiënten

Het stond voor mij vast dat ik graag iets met natuurbeheer wilde gaan doen, dus werd het de opleiding in Frederiksoord. Weliswaar een tuinbouwopleiding, maar ze hadden er ook een richting die iets meer natuurbeheer deed. Bovendien hadden ze een eigen tuin met zo'n drieduizend soorten planten er in, dus dat was echt iets voor mij. En er kwamen in die tijd regelmatig gastdocenten iets vertellen over bijvoorbeeld natuurbeheer in de stad, over landschap en dat vond ik heel fascinerend. Daar leerde ik over gradiënten, iets wat ik in mijn eigen beleving al wel wist, maar nu kreeg het ook een naam. Ik kende de overgangen uit mijn eigen landschap: ik wist waar het broekbos lag ten opzichte van de weilanden waar ik speelde en hoe ver dat was helemaal naar de witte dopheide. En wat ik op school hoorde, ging ik weer in het veld bekijken en zo combineerde ik ook toen nog mijn eigen ervaringskennis met de kennis uit boeken en van deskundigen. Dus na al die lessen over landschap, ecologie, recreatie wist ik het zeker: ik wil richting het beheer van natuurlijke gebieden.

Mensen rondleiden

Mijn eerste stageadres was bij Natuurmonumenten, mijn tweede bij Staatsbosbeheer. Daar was ik helemaal op mijn plek en kreeg ik na mijn studie meteen de kans om de kneepjes van het vak te leren van een pionier in het natuurbeheer om vervolgens al snel zijn rol over te nemen toen hij met pensioen ging. Staatsbosbeheer was tot die tijd nog wel behoorlijk sterk op geld gestuurd maar er kwam langzamerhand meer ruimte in het natuurbeheer om ook inhoudelijke afwegingen te maken. Dat betekende in mijn geval goede gebiedsanalyses maken en op basis daarvan besluiten om ergens bepaalde maatregelen al dan niet uit te voeren. Omdat in die tijd de functies bij Staatsbosbeheer nog veel meer geïntegreerd waren, mocht ik behalve beheer ook mensen rondleiden en nodigde ik ook graag mensen van andere gebie-

den uit om hier eens te komen kijken. Voor mij was het heel logisch om mijn overwegingen te delen met collega's. En dat werd alleen maar meer met de regeling Effectgerichte maatregelen waar kennisuitwisseling al helemaal belangrijk werd.

Ecohydrologie

De natuur raakte me steeds meer. Zelf had ik echter al wel het gevoel dat soortenkennis belangrijk is, maar dat het vooral om de samenhang gaat tussen soorten. Dat maakt het natuurlijk echt interessant. In die tijd kwam de boekenserie Wilde Planten uit. Die moest ik natuurlijk hebben, zeker het deel dat over Twente ging. En daar las ik eindelijk precies wat ik in het veld ook zag: de samenhang die planten met elkaar hebben. En daarmee ging ik dan weer het veld in, herkende ik dingen, soms ook weer niet en dan vroeg ik me weer af waar die verschillen in zaten. Het was geweldig om Victor Westhoff, een van de auteurs van Wilde Planten, regelmatig in het veld te mogen ontmoeten, evenals Joop Schaminee, Onno de Bruijn en Eddy Weeda, om die enorme kennis van de plantensociologie op te zuigen, maar ook het beheer met hen te delen. Weer wat later kwam ik toevallig André Jansen tegen die in Stroothuizen een ecohydrologisch onderzoek wilde uitvoeren. Dat vond ik interessant, want ik had altijd al wel het idee dat water een belangrijke factor was. Ik heb in die tijd nog wel vaak aan die waterviolier in dat broekbos gedacht. André deelde royaal in zijn kennis en de resultaten van het onderzoek, waarmee we direct de slag naar natuurherstel konden maken. Toevallig, ja, ik sta wel altijd open voor kennis. Kennis is altijd onderweg en die moet je zien op te vangen. Je moet er een open oog voor hebben. Vooral de gesprekken met die mensen in het veld hebben mij verrijkt. De kennis van natuur zit maar deels in de boe-

ken. De natuur is graag buiten, dus daar moet je de natuur leren kennen. Daar is de natuur op zijn mooist, daar geeft hij het meeste energie.

Positieve energie

Doordat ik wetenschappelijke kennis nooit als iets zelfstandigs heb gezien maar altijd als afgeleide van de natuur buiten, kan ik daar goed mee uit de voeten. Daarnaast is er zoiets als intuïtief weten. Soms zijn er van die beheermaatregelen waarvan ik zelf denk: nee, dat moet ik maar eens niet doen. Bekalken van een inzigtgebied. Ik geloof inmiddels dat het wetenschappelijk is aangetoond dat het de natuur misschien ook wel goed kan doen, maar mijn intuïtie zegt dat het niet goed is voor de natuur. Ik denk dat de natuur heel veel zelf kan, veel meer dan wij als mensen vermoeden. De natuur houdt er alleen een eigen tempo op na. Begrijp me niet verkeerd: ik vind goed onderzoek belangrijk, goede boeken vind ik ook van grote waarde, maar het gevoel voor natuur krijg je niet door een wetenschappelijke studie. Een diploma geeft namelijk geen garantie. Dat gevoel krijg je alleen door te ervaren, door het tempo van de natuur aan te voelen. Als je de natuur positief bejegt, zal de natuur jou ook goed gezind zijn. En dan geeft de natuur je verschrikkelijk veel positieve energie. Daar ben ik van overtuigd. Ga het buiten ervaren.”<

*Geert van Duinhoven, freelance journalist
redactie@vakbladnbl.nl*

“Er is zoiets als intuïtief weten. Soms zijn er van die beheermaatregelen waarvan ik zelf denk: nee, dat moet ik maar eens niet doen”